

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח).

1

בס"ד | גיליון 24
שמיני התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדה כנגד מדה - סיפור מגדולי ישראל

מי שלא תורם בחייו, לא זוכה לתרום גם לאחר מותו

"סיפור הרב יעקב משה שפיצר שליט"א, ר"מ מוסדות 'אמרי שפר' הר נוף, תלמיד נאמן לרבו, הגה"צ רבי חיים זייצ'יק זצ"ל, מנכ"י הדעת של ירושלים, ובימי זקנותו היה עומד ומשמש לפניו לסייעו בכל צרכיה כשחזר פעם הגאון מנשיעה דחופה לארצות הברית, ראה תלמידו ר' יעקב משה שהוא חיבור כסיד, ונראה חלוש ומבוהל, הוא חשב להזעיק אליו מיד עזרה. אך הצדיק רבי חיים זייצ'יק הרגיעו, באומרו, אין צורך, אסביר לך במה העניין, ומדוע הנני נרגש כל כך.

לפני מספר שנים, פתח ר' חיים בסיפורו, הגיע אלי טלפון דחוף ממשרדי מלון 'קינג דייוויד' המפורסם, בו מתארחים אילי הון ושועי עולם, שאחד מן היהודים העשירים הגדולים של אמריקה שהגיע ארצה לכמה ימים, מבקש להיפגש עמי בדחיפות.

מתחילה דחה ר' חיים את ההזמנה בנימוס, מה לי ולעשירי אמריקה? התפלל, גם לאחר שהפצירו בו רבות שיואיל בטובו להגיע לפגישה עם הסוחר העשיר, סירב ר' חיים באומרו שאין לו בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד: - 'עסקים', מאן דכר שמיה?

אך לאחר שהבהירו לו שמדובר בתרומה של סכומים אדירים, שבעזרתו ייתרמו לצדקה למוסדות התורה, נענה להזמנה, ויצא בדרכו אל מלון 'המלך דוד'.

בהגיעו אל הטרקלין המפואר שבסלון האורחים, ראה לפליאתו שמדובר אכן ב'פגישת עסקים' שלמה, מסביב לעשיר הנכבד ששקע בנינוחות בכורסתו המרופדת, ישבו כחמשה עורכי דין ממולחים, והציגו בפניו את העניין. התברר, שעשיר זה המתגורר באחת הערים הגדולות של אמריקה, כגודל עושרו כן גודל קמצנותו. בכל פעם שנתבקש למטרת צדקה מסוימת התחמק בתואנה משונה שאיננו מתערב במחלוקת... ונימק את תירוצו בכך, שהיות ועל פי רוב מצויים גופים נוספים של מוסדות צדקה בכל ענין, כדרכם של ישראל קדושים שלכל מטרה של צדקה נפתחים כמה קופות וארגונים, לפיכך המציא לעצמו 'תירוץ' כזה, שכדי שלא להחזיק במחלוקת הרי הוא מושך את ידו לגמרי מן הצדקה...

והנה עתה הולך האיש ומזדקן, וכראותו שמתקרבת שעתו ללכת בדרך כל הארץ, ואין לו בנים לרשת את הונו, החל לבו נוקפו מעמידתו לקראת הדין הגדול והנורא, באין אפילו מי שיאמר 'קדיש' אחריו. לפיכך ביקש לקרוא לפניו את הגה"צ, ששמע רבות על יושרו וגדולתו, והביע בפניו את רצונו לתרום את כל רכושו לצדקה, הן נכסי דינידי והן נכסי ניידי, הכל בכל מכל כל: ניחא: שמח ר' חיים, תחלק נא יפה את רכושך למוסדות התורה, בוודאי תוכל להקים ולהחזיק בסכומים אדירים שכאלו כמה וכמה ישיבות קדושות לאורך ימים ושנים. אך עדיין איני מבין, בשביל מה צריכים אותי פה?

בשום אופן לא אחלק עכשיו את ממוני לצדקה! פסק העשיר הקמץ בנחרצות. כל עוד מתהלך אני בין החיים, ברצוני להשאיר את כל עושרי צמוד עמדי, ורק לאחר מאה ועשרים שלי כשאעזוב את העולם ולא אצטרך עוד לכסף, אז יעבור רכושי לצדקה! לפיכך, סיים הגביר, ביקשתי לקרוא אותך לכאן, כדי למנות אותך 'נאמן' ואחראי באפוטרופסות על כל החלוקה הגדולה של הממון, ואתה תחלקם למוסדות התורה כראות עיניך! הנה הבאתי לכאן את עורכי הדין שלי שהם מומלחים ומן השורה הראשונה, כדי שיערכו עימנו צוואה מפורטת, שתהא תקפה להעברת כל הרכוש תחת נאמנותך הבלעדית לחלקם לצדקה.

כשהבין ר' חיים הצדיק את גודל השעה, שניתן לחלק כאן מיליונים רבים לצדקה וחסד, חתם ביחד עם העשיר ועורך דינו על שטר הצוואה.

חלפו כמה שנים, והנה הגיעה השמועה שאותו עשיר נסתלק לבית עולמו, והרב נקרא בדחיפות לצאת בטיסה ישירה לאמריקה, כדי לטפל בחלוקת הרכוש הענק, כפי שמפורש בשטר הצוואה. זו היתה סיבת נסיעתו לארצות הברית, ואכן הגיע היישר אל טירתו של הגביר כדי להסדיר את חלוקת ההון כבקשתו ורצונו של המנוח. אך מה נדהם לראות שם התאספות של שמונה כמרים מכנסיות ומנזרים שונים שברחבי העיר הגדולה... ועמם העורך הדין המומחה הראשי [אדווקאט], האחראי על ביצוע הצוואה וחלוקת ההון כמשפט.

ר' חיים נחרד למראה הכמרים הללו עטופי הגלימות השחורות יושבים וממתינים לקראתו. מה לכם פה ומי לכם פה? שאל בחשש כבד, נענה העורך דין והסביר, שבהיותו מופקד בצוואה בתור 'נאמן' ואחראי בלעדי על חלוקת הרכוש, הרי הוא נדרש עתה לבצע את החלוקה. את זה כבר ידעת, אמר ר' חיים, הלא לשם כך באתי הנה! אבל מה עניינם של הכמרים הנוצרים הללו למעמד זה? פשוט מאוד, הסביר העורך דין, שמונת הכמרים הללו מחזיקים בשמונה 'כנסיות' שונות כאן ברחבי העיר, והם בכלל 'מוסדות הצדקה' המפורשים בצוואה שלפנינו!

(המשך הסיפור בעמוד 4)

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.).

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

האוכל דג טמא לא יזכה לאכול לויתן

ויקרא י"א י': "וְכָל אֲשֶׁר
אֵין לוֹ סַנְפִיר וְקַשְׁקֶשֶׁת
בְּיָמָיו וּבְנַחְלָיו מִכָּל שָׂרָץ
הַיָּם וּמִכָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה
אֲשֶׁר בַּיָּם שֶׁקֶץ הֵם לָכֵם".

"רשב"ם כתב בשם רבינו
שלמה, דהיינו דג טהור
שקורין בורביט"א ור'
יהודה חסיד אמר: כל מי
שיאכל בורבוטא לא
יזכה לאכול לויתן".

(הגהות אשרי, ע"ז פרק ב'
סימן מ"א)

כל המצוות כנגד אברי האדם, והמזלזל במצוה, אותו אבר שכנגדו בגופו יחסר ממנו

ויקרא י"ח ה': "וְשִׁמְרֶתֶם אֶת חֻקֵי וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאֱדָם וְחֵי בָהֶם אֲנִי ה'".

רמ"ח איברים באדם נגד רמ"ח מצוות עשה שבתורה (מכות דף כג:): וכל מצוה מחיה אבר אחד, והנה ישנם איברים שאין הנשמה תלויה בהם, כמו יד ורגל וכדומה, דאף אם יחסרו לו, אף שההפסד גדול מאד, אעפ"כ אין נוגע לו לעצם חיותו, ולא נקרא אלא בעל מום. וישנם אברים שע"י חסרונם או קלקולם אינו יכול לחיות כלל, נקב קרום של מוח, או שנתקלקלו שאר איברים הפנימיים שבהם מקור החיים שלו.

וכן הוא באיברי הנפש שחיותם לנצח הוא ע"י קיום התורה והמצוות, ישנן מצוות שאפילו אם פשע האדם ועבר עליהן הוא נקרא רק בעל מום, וכמו שביאר הגר"א ז"ל עה"פ (משלי י"ג י"ג) "בז לדבר יחבל לו" – הבז לשום דבר מצוה, הוא חובל את עצמו. כי הוא נעשה חסר, שחסר מכח החיוני שבאותה מצוה, "וירא מצוה הוא ישולם" – אבל הירא מלעזוב שום מצוה ורואה לקיים כל דבר, יהיה שלם בכל איבריו, עכ"ל. ויש ענינים בתורה שהם נגד המוח והלב ושאר איברים הפנימיים שהם עיקר חיותו, ואם ממרה בהם גורם מות לנפשו. וע"כ צותה התורה לשמור את כל החוקים והמשפטים "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" בלי מום ומגרעת, והאמונה היא יסוד היסודות, שהדעת והמחשבה תלויות בה, והיא עיקר חיות הנפש, והכוונה היא שלא לפגום ולקלקל חלילה באיברים החיצוניים והפנימיים, אחת ממצוות ה'.

(חפץ חיים עה"ת)

עבודת משה ז' ימים במשכן כנגד סירובו בסנה

ויקרא ט' א': "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזָקְנֵי יִשְׂרָאֵל".

השמיני קרא משה: "בגיטריא היה ביום ראש חדש ניסן. אמר משה: לפי שסרבתי ז' ימים בסנה לא זכיתי לשמש אלא ז'".

(בעל הטורים)

טומאה כנגד טומאה, קדושה כנגד קדושה

ויקרא י"א מ"ג-מ"ד: "אֵל תִּשְׁקְצוּ אֶת נִפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשָּׂרָץ הַשָּׂרָץ וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמְאוּ בָהֶם: כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת נִפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשָּׂרָץ הַשָּׂרָץ הַרְמֵשׁ עַל הָאָרֶץ".

ונטמתם בם: "אם אתם מטמאין בהם בארץ אף אני מטמא אתכם בעולם הבא ובישיבה של מעלה". כי אני ה' אלקיכם: "כשם שאני קדוש שאני ה' אלקיכם כך והתקדשתם קדשו את עצמכם למטה". והייתם קדושים: "לפי שאני אקדש אתכם למעלה ולעולם הבא".

(רש"י)

פגם בכבוד אביו, לא יראה נחת מילדיו

על מה נענש אהרן במיתת בניו? אהרן קרא לבנו הבכור נדב ע"ש חותנו (עמינדב), ולבנו השני קרא אביהוא ע"ש אביו. בכך פגם אהרן בכבוד אביו, ולכן נענש שלא יראה נחת מילדיו.

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.א)

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדה כנגד מדה בדף היומי

אש טהורה כנגד אש טמאה

ויקרא י' א': "ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש ושימו עליה קטרת ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אתם".

ויקחו – אין קיחה אלא לשון שמחה ולקחתם לכם ביום הראשון, כיון שראו אש חדשה שירדה מן השמים עמדו להוסיף אהבה על אהבה. בני אהרן. לא חלקו כבוד לאהרן. נדב ואביהוא. לא נטלו עצה ממש. איש מחתתו. שלא נטלו עצה זה מזה, ויקריבו אש זרה. כיון שראו אביהם נכנס, הוא ומשה, והקטירו קטורת ויצאו ונראית שכונה וירדה אש מן השמים, אמרו: אף אנו נעשה כן ותרד אש על ידנו. אמר להם הקב"ה: אני אכבד אתכם יותר ממה שכיבדתם אותי, אתם הכנסתם לפני אש טמאה ואני אשרוף אתכם באש טהורה, מיד ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם.

(ע"פ הספרא פרשה א')

נראה מי קובר את מי

"... באותה שעה קפצה פורענות על נדב ואביהוא, ויש אומרים מסיני נטלו להם, שראו את משה ואת אהרן שהיו מהלכים תחילה הן באים אחריהם וכל ישראל אחריהם אמר לו נדב לאביהוא: עוד שני זקנים הללו מתים ואנו ננהוג את הקהל, אמר הקדוש ברוך הוא: נראה מי קובר את מי הם קוברים אתכם ויהיו הם מנהיגים את הקהל".

(ספרא שמיני פרשה א' כ"א)

נמנעו מלהתחתן ולהביא חיים לעולם - ניטלו חייהם

ובויקרא רבה (כ' י'): "ר' לוי אמר: שחצים היו (בעלי גאווה), הרבה נשים היו יושבות עגונות ממתנות להם, מה היו (נדב ואביהוא) אומרים? אחי אבינו (משה) מלך, אחי אמנו (נחשון) נשיא, אבינו כהן גדול ואנו שני סגני כהונה אי זו אשה הוגנת לנו".

פירוש: נראה דעל שנמנעו מלהתחתן ולהביא חיים לעולם, ניטלו חייהם, מדה כנגד מדה.

שמירה מיוחדת מלמעלה למי שגומר בדעתו לא להיכשל בתולעים

"... וכעין ששמעתי בשם אדמו"ר הר"ם זצלה"ה מגור בענין שמירה מתולעים בימי הקיץ ששכיחים תולעים, ואמר: אם אדם נגמר בדעתו שמוטב שיחנק באכילתו מלבולע אחת מהתולעים, בטח לא תבוא תולעת לתוך פיו".

(שם משמואל פרשת אמור שנה תרע"ה, הובא בפלאות עדותיך עמוד ר"ה)

המקדש עצמו מלמטה מקדשים אותו מלמעלה

כשאדם זוכה לקדש ולטהר לבבו, אזי מתקדשים בו הבני מעיים עד שיודעים בטבעם מאכל האסור והמותר, והאסור נמאס להם כדבר המאוס".

(צמח ה' לצבי פרשת בא, הובא בייטב לב פרשת משפטים)

המזלזל בחלק מן המצוה מעלה עליו

הכתוב כאילו לא הועיל לו חלק אחר

המצווה

יומא דף ת.: "דתניא: וסמך ונרצה וכי סמיכה מכפרת? והלא אין כפרה אלא בדם. שנאמר: כי הדם הוא בנפש יכפר. ומה תלמוד לומר וסמך ונרצה - שאם עשאה לסמיכה שירי מצוה - מעלה עליו הכתוב כאילו לא כפר, וכפר... דתניא: לתנופה לכפר, וכי תנופה מכפרת והלא אין כפרה אלא בדם (והלא אין התנופה מכפרת כי אם זריקת הדם על המזבח), שנאמר: כי הדם הוא בנפש יכפר (שעיקר הכפרה תלויה בדם) ומה תלמוד לומר לתנופה לכפר (שמשמעה שהתנופה מכפרת)? (בא ללמד) שאם עשאה לתנופה שירי מצוה (שאם שייר את התנופה, היינו, שלא עשאה כי לא נחשבה למצווה בעיניו) מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר (ולפיכך תלה הכתוב את הכפרה בתנופה), וכיפר (אך באמת נתכפר בדיעבד אע"פ שלא הניף כי עיקר הכפרה תלויה בדם, אלא שמעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר, שלא קיים מצווה מן המובחר)".

פירוש: המזלזל בחלק מן המצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא הועיל לו חלק אחר מן המצווה.

ע"י הימנעות מלאכול שרצים ושקצים ישלטו

על העכ"ם הנקראים שרצים ושקצים

ויקרא י"א מ"ד: "פי אָנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשָּׂרֵץ הַרְמֵשׁ עַל הָאָרֶץ".

"... בכל השרץ הרומש וגו'. עוד ירמוז שבאמצעות שמירת מצוה זו לא ישלטו עכ"ם בעם בני ישראל. עכ"ם יקראו שרצים ושקצים הרומשים על הארץ".

(אור החיים הקדוש)

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.א)

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

(המשך הסיפור מעמוד 1) מה פתאום?! נזעק ר' חיים בלב קרוע ומורתח, הלא הנפטר דנן היה איש יהודי נאמן, הוא דיבר עמי מפורשות על החלוקה למוסדות התורה, לשיבות הקדושות ולצדקה וחסד! ומה לגויים הללו עם מוסדות תורה וצדקה של יהודים? אך כל צעקותיו נפלו על אוזניים ערלות ואטומות, לצערו וכאבו הגדול גילה שאותו 'עורך דין' ממולח, שהיה גוי רשע, הכניס בעורמה בשטר הצוואה מילה אחת! שבעזרתה הצליח לכוון את כל תרומת הענק עבור אלו הכמרים הנוצרים...

כאשר הצוואה נערכה באנגלית, ובשורה המפרטת את יעד החלוקה שירב עורך הדין מילה אחת: מוסדות "הבייבל" שבתרגום פשוט הכוונה אל 'מוסדות התנ"ך', [הנקרא באנגלית בייבל], אבל בעורמה משפטית היטה העורך דין את הכוונה לכנסיות הנצרות המשתמשים בספרי 'בייבל' שתרגמו ובלבלו באפיקורסות נוראה חלקים שונים מן התנ"ך, ובכפירתם יצרו 'ברית חדשה' של 'בייבל' ובלבול גדול רחמנא ליצלן, עפרא לפומייהו.

ר' חיים הצדיק ניסה בכל כוחו לשנות את הגזירה הקשה, וטען בלהט שברור ופשוט שכונת העשיר היהודי היתה למוסדות יהודיים, ולא של גויים כופרים. אך העורך דין הממולח הוציא ברשעותו צו מוכן מבית המשפט, שכבר הקדים ובירר את הענין מראש, ובו נגזר שההון כולו צריך להתחלק בין הכנסיות השונות שבעיר, כך שלא נשאר בשביל מצות הצדקה אף לא פרוטה אחת!

כשראה זאת ר' חיים התכרכמו פניו מרוב צער וכאב לב, על הפסד עצום זה לשיבות הקדושות, ועל הפסדו הרוחני העצום של אותו יהודי אומלל, שכל הונו נעלם כעורבא פרת, ולא זכה לקיים המצוה, הוא נשא רגליו וברח משם היישר חזרה אל ביתו שבירושלים. על כך מצטער אני מאוד, סיים רבי חיים את סיפורו לתלמידו הנאמן, לבי מלא כאב נורא, על שלא זכה אותו יהודי במצות הצדקה כלום! הרי ביקשתי ממנו מאוד שיחלק הוא בעצמו את הונו לצדקה בחיי חיותו, והוא התעקש לשמור את ממנו קרוב לליבו עד יום מותו! ובכך הפסיד מצוה עצומה של החזקת מוסדות תורתנו הקדושה, שהיתה יכולה לזכותו בשכר מופלג ולחיי בצח. כאשר הכתוב מעיד בה (משלי ג' י"ח): "עץ חיים היא למחזיקים בה, ותומכיה מאושר!"

והוסיף רבי חיים ופירש, מדוע לא זכה אותו עשיר לקיים מצוה מופלאה זו?

מחמת שכל ימי חייו משך את ידו מן הצדקה, ורק 'תירץ' זאת בתואנה של התרחקות ממחלוקת כביכול... ורק עתה לפני מותו, כראותו שבין כך כבר לא יוכל עוד ליהנות מממונו, כי לא ירד אחריו כבודו, והרי הוא נכנס אלי קברו אף בלא פרוטה אחת... רצה 'להרוויח' לכל הפחות שיעשה צדקה מהונו. אך משמים מנעו זאת בעדו, והלך כל כספו אל הכמרים והנזירים הנוכרים, וכך איבד, להוותו, את אותה מצוה יקרה של הצדקה!"

(ווי העמודים, תמוז התש"פ עמוד ק"ז)

מי שלא חזה בציד חיות לשעשוע יזכה לראותן לעוה"ב. שכר מי שלא אכל נבילות וטרפות בעוה"ז

ויקרא י"א ב': "דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ".

"אמר ר' יודן בר' שמעון: בהמות ולויתן הן קניגין של צדיקים לעתיד לבוא, וכל מי שלא ראה קניגין (ציד והתגוששות חיות כמחזה לשעשוע) של אומות העולם בעולם הזה (כדין. שהרי אסור לישב ולראות בהם מדין מושב לצים וביטול תורה, ע"ז דף יח.א), זוכה לראותן לעולם הבא (שאת הבהמות ולויתן יצודו מלאכי השרת לעיני הצדיקים) ... אמר ר' אבה בר כהנא: אמר הקב"ה: 'תורה מאתי תצא' (ישעיה נ"א ד'), חידוש תורה מאיתי תצא (שהנביא מחדש על פי ה' לעבור על דבר אחד בתורה לשעה אחת). ר' ברכיה בשם ר' יצחק: אריסטון (סעודה) גדול עתיד הקב"ה לעשות לעבדיו צדיקים לעתיד לבוא, וכל מי שלא אכל נבילות וטרפות בעולם הזה, זוכה לאכול בעולם הבא, הה"ד 'חלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלוהו' (ויקרא ז' כ"ד), בשביל שתאכלו ממנו לעתיד לבוא. לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להן: 'זאת החיה אשר תאכלו' (שם י"א ב')."

(ויקרא רבה י"ג ג', וראה דרכי משה או"ח סימן שט"ז סעיף ב')

לעילוי נשמת: רבי אפרים ב"ר אברהם ברוך זצ"ל

הנצחות, הקדשות ופרטים על הספרים 054-251-0336 קו אמריקאי: 646-340-5403

דוא"ל ap@torah24-7.com אתר <https://torah24-7.com/SEFORIM-HEBREW/>

